

PLEŚŃ (31) *sb f*

-ś- (23), ł- (5), -sz- (2), -s- (1).

e jasne.

sg N pleśń (19). ◇ G pleśni (4). ◇ I pleśnią (8).

Sł stp, Cn notuje, Linde także XVIII w.

Białawy, szarozielony lub zielonożółty nalot tworzący się na artykułach spożywczych, roślinach lub metalach pod wpływem wilgoci; mucor BartBydż, Mącz, Calep, Cn; situs Mącz, Calep, Cn; caries Mącz, Cn; mucus BartBydż; bryon Mącz; rubigo Calep (31) : Mucor d(icitu)r sordes in vino et aqua, mucus, pleszn. BartBydż 93b, 172; Acarus, Rdz. Pleśń/ albo Brudy wołkowe. Mącz 1d; Situs, Lanugo ex humore creata, Pleśń/ omśnienie. Mącz 397d, 235b, 411b; Calep 676a, 985b.

pleśń na czym (6): Aerugo, Rdz. na miedzi/ albo na kuprze. na łpizi/ áta [!] zielona yeft. Nam ferrugo ferri est, Rdz. na żelazie albo pleśń na życie. Mącz 4d; Bryon, Pleśń/ albo mech/ na łtarych dębich gdy yákoby łuski białe na skórze łie vkázuyą. Mącz 27b, 359b; RejZwierc 227; Robigo – Rdzana zicze alboplefn. Calep 926a, 930a.

W połączeniach szeregowych (4): wilgota (khtorą fol wyłufza) ieft przyczyna pleśni łmrodu [lege: smrodu] y zagniłoci GlabGad G6v; Rancor, Pleśń/ wftęchliná/ włmierdnienie/ czuchnienie. Mącz 345d, 38d, 217b.

W porównaniach (3): GliczKsiqż D6; Gramia, Flegmá albo plinienie z oczu gdy łie oczy vftáwicznie yákoby yáką pleśnią pocą. Mącz 148b; Ná bogaczu glánc co łławy nie miewa/ By pleśń na winie co po wirzchu pływa. RejZwierc 227.

W charakterystycznych połączeniach: pleśń na dębich starych, na kuprze [= na miedzi], na miedzi (2), na spiży, na winie, na żelazie, na życie (2); pleśń pływa.

Zwroty: »kazić się, psować się od pleśni« (1:1): Corrupti situ, Płowác łie od pleśni. Mącz 360d, 180c.

»[jakq] pleśnią pleśniec« (1): Lurido colore mucescere, Siną pleśnią począc pleśniec. Mącz 235b.

[»pleśnią porastać«: Studnia/ ieślize z oney nigdy nie czerpáią/ Tedy w niey wody pleśnią y mchem porałtáią ProtJałm 10v (Linde).]

Wyrażenie: »pleśnią obesłzy (a. posłzy), przypierzchły« (3:1): Cano situ obductus color, Pleśnyą obelzła farbá. Mącz 33c, 262b, 387b, 467a.

Szeregi: »pajęczyna i pleśń« (1): Bóg was żegnay/ niewdzięczné/ y nieludzkie wrotá/ [...] Boday tu páięczyná/ y pleśń na was pádlá KochPieś 26.

»pleśń a plugawstwo« (2): Obsita squalore vestis, Szátá pleśniąá plugáwłtwem przypierzchła. Mącz 387b, 262b.

»pleśń albo smrod« (1): Náurá albo wntęrze v mámki gdi łie opiye/ cuchnąć będye/ y [lege: by] gárnyec albo naczynye yáką plesnyą albo łmrodem zákázone. GliczKsiqż D6. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

Przen: O niszczącym działaniu czasu (3) : A niechay iuz Vniéy w łkrzyniách niechowamy/ Ale ią w pewny zamek do łercá podamy: Gdzie iéy áni mól rułzy/ áni pleśń doiężé KochProp 15.

Zwrot: »pleśnią przypaść« (1): [*Europa mówi:*] Pierwéy niż pleśnią piękna twarz przypádnie/ [...] Niechay mię wilcy pożrą w téy gładkości *KochPieś* 8.

Szereg: »proch i pleśń« (1): Ieden fie tylko miedzy nálezymi Sármatfkimi Pány znalazł/ który ten fkarb á ten drogi kámyk [*tj. książki A. Frycza Modrzewskiego*] pod ławą leżący/ obaczył/ á z prochu y z pleśni otął. *ModrzBazBud* π6v.

Synonim: omszenie.

ES